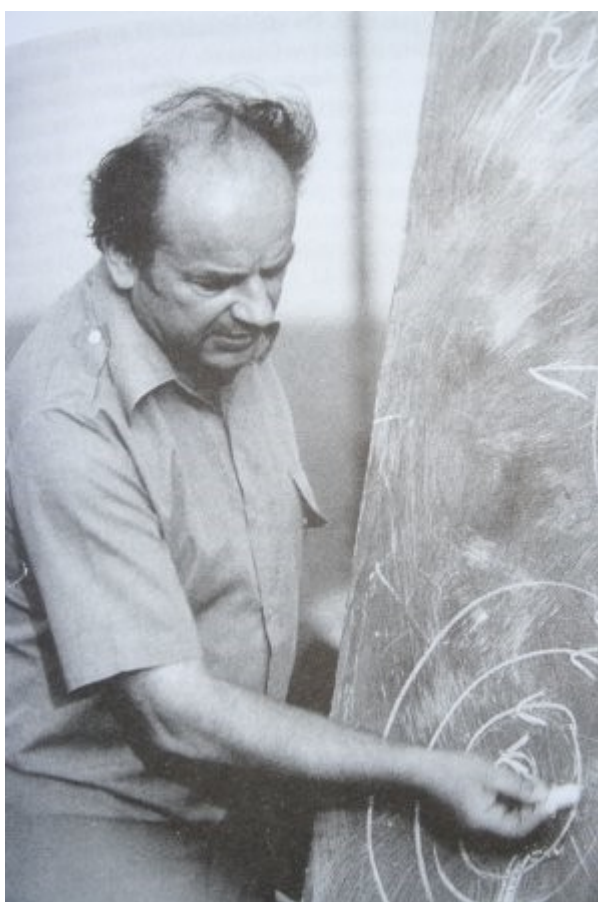

Ladislav Křivský

Co nebylo v Panoptiku

Vydáno k nedožitým 90. narozeninám RNDr. Ladislava Křivského, CSc.

Motto:
Když je vůle, i při omezených
a nepříznivých podmínkách lze
udělat víc než při podmínkách
ideálních.

Podle vyprávění RNDr. Ladislava Křivského, CSc. přepsal Jiří Kordulák a upravila Eva Marková

Obsah

Úvod	3
Vzpomínky při dožití 75ti let	4
Móda	4
Železnice	4
Cestování	5
Ve Vysokých Tatrách	6
Za války	7
Za tý Husákovy éry	9
Bioklimatologie	10
Gornaja stancija	11
Navigace podle štěkotu psů na Kavkaze	12
Doly v Jílovém	12
Filozofie	13
Člověk	14

Úvod

Někdo během svého života neprožije nic mimořádného, jeho život běží ve vyježděných kolejkách. Na druhé straně existují lidé, kteří prožívají několik mimořádných událostí denně. A právě do této druhé skupiny patřil dr. Ladislav Křivský. Nezažila jsem snad hezčí chvílky, než posezení při skleničce dobrého červeného vína, kdy dr. Křivský vyprávěl své až neskutečné zážitky. Mnoho z nich opublikoval v knize „Já a moje panoptikum“, mnoho jich ale ještě opublikováno není. Vzhledem k tomu, že 8. prosince 2015 by se dr. Křivský dožil devadesáti let, rozhodla jsem se společně s dalšími jeho bývalými kolegy, žáky a přáteli, alespoň některé z jeho dalších zážitků zveřejnit. Ať potom s ještě větším obdivem vzpomínáte na člověka tak mimořádného, jakým dr. Ladislav Křivský byl.

Své zážitky a vzpomínky mi vyprávěl vždy, kdykoliv byl čas si v klidu usednout právě ke skleničce vína. Nahrát na diktafon některé z nich se mi podařilo v době, kdy jsem připravovala pro Informační zpravodaj České bioklimatologické společnosti, již byl členem, článek k jeho 75. jubileu. Proto si na úvod dovolím začít právě jeho vyprávěním věnovaným tomuto jeho jubileu. Pravděpodobně ale ani to, co zde uvedu, není ještě vše z toho množství jeho fantastických zážitků. Jeho syn, Láďa Křivský snad má ještě někde v krabici mnoho dalších, které ještě sepsal sám pan doktor a které ještě na své opublikování čekají. Snad se to podaří brzy, bylo by škoda, kdyby zůstaly ukryté někde v krabici....

Vyprávění pana doktora je přepsané tak, jak se vyjadřoval, hovorové výrazy byly ponechány v původním tvaru, aby text neztratil svoji autentičnost. Pouze jsem se pokusila opravit překlepy vzniklé při přepisu, rozdělila text do jednotlivých kapitol podle toho, o čem pojednávají a kapitolám dala názvy, i když určitě ne tak vtipné, jako pan doktor v Panoptiku.

Eva Marková

Vzpomínky při dožití 75ti let

Když je někomu sedmdesát pět, rozhodně se o něm nemůže říct, že by byl normální. To je ta celá vada. Ale člověk vlastně není normální po celý život. Mě se stávalo, že jsem byl většinou nenormální, nebo alespoň ty situace kolem mě byly takové. Aspoň ale můžu říci, že ten můj život nebyl nijak fádni... Jestli jsem toho ve vědě udělal hodně nebo málo, to se dá těžko posoudit. To celkem necháme, co jsem udělal nebo neudělal, to si někde opíšete. Vědu teď necháme stranou.

Díky tomu, že je člověku sedmdesát pět let, ledacos už pamatuje. Představte si třeba, že si pamatuju, že před válkou byly ve všech veřejných budovách (dokonce i ve školách a na ouřadech) na chodbách takové inštituce, které se jmenovaly plivátka. Každé plivátko bylo umístěno v koutě, byla to taková smaltovaná kruhová nádobka s dekle a vprostřed byla prohlubeň, díra, kam se mohlo plivat. Takže když šel někdo z ouřadu, tak si mohl hnedka z gustem odplivnout. Mám dojem, že to bylo ještě dědictví z Rakouska-Uherska. Takže vidíte, že opravdu hodně pamatuji, ty plivátka fungovaly ve dvacátých letech.

Móda

Je zajímavé, jak se ty časy mění. Mění se třeba móda, která se ale zase vrací. Když občas slyším návrhářky co připravují modelky a navrhnou klobouk ve tvaru nočníku (nočník je také dobrá inštituce a taky ho už málokdo zná), říkám - Ejhle, to není nic nového, klobouky ve tvaru nočníku nosily ženský už ve dvacátých letech. Kdybychom ještě zůstali u toho oblíkání: nemusíme chodit ani do předválečných let, ale ještě po válce si každá ženská popotahovala sukničku nebo šaty, aby ji nebyly vidět kolena, pořád si s tím hrála a tahala to dolů. Dneska by se s tím neuplatnila, naopak. Když si teď některá slečna sedne, jsou ji vidět celá stehna až já nevím kam. Kdepak dřív, aby jí bylo vidět koleno, to vůbec nepřicházelo v úvahu. Tady vidíte některé příklady, co toho člověk za života zažil.

Železnice

Nebo si vezměte třeba dopravu, to je taky věc. Když jsem byl u příbuzných na venkově, tak tam měl rádio jen pan starosta a všichni si řídili pendlovky (kdopak zná dneska hodiny "pendlovky"?) podle vlaku. Když totiž vjížděl nákladní vlak do lesa, měl povinnost zahoukat a když vyjížděl z lesa, taky zahoukal. Podle toho zahoukání si lidé na vesnici řídili hodinky a podle toho času dokonce chodili do práce! Je zajímavé, že ty vlaky dříve jezdily poměrně dobře a byly ukrutně laciné. Četl jsem nějakou předválečnou statistiku ze všech evropských států a tam vycházelo, že v Čechách bylo nejlacinější jízdné, teprve na druhém místě byla Itálie.

Když už jsme u té železnice: Když se chtěla nějaká dívka vdávat a měla tendenci si vzít někoho "pod penzí" (to byl převážně státní zaměstnanec, i když někteří zaměstnanci velkých firem měli také penze, ale ne státní), tak největší zájem byl o zaměstnance od železnice; říkalo se jim "ajznboňáci". Ti byli "u eráru", jak se tehdy říkalo státní službě, a ti měli určité výhody. Dotyčný člověk byl "pod penzí" (mimochodem se moc nepřetrh') a pokud sloužil u dráhy nebo u strážních domků (těm se říkalo "vechtři"), dostával buď úplně zdarma nebo lacině "deputát" - uhlí. To se ale dělalo tak, že když bydleli u nádraží, zastavil u jejich domku vlak a tam mu vagón uhlí shodili. Takže topivo měli zadarmo a namluvit si "ajznboňáka", to bylo terno, o ajznboňáky byl velký zájem.

Potom přišla válka, válečné události, velký zmatek a vlaky začaly jezdit jak se jim chtělo. Ze

Slaného jsem jel jednou do Prahy a najednou nás napadli "kotláři". To byla anglická letadla, která se ke konci války specializovala na odstřelování lokomotiv, proto se jim tak říkalo - ostřelovaly se kotle lokomotiv. Když se do přetopeného kotle lokomotivy někdo strefil, tak to samozřejmě vybuchlo. Ani po válce se železnice nedaly pořádně dohromady, a to vlastně trvá až do dneška, i když teď snad už ty vlaky jezdí lépe.

Vzpomínám si ještě na jednu příhodu, která souvisí s cestováním po železnici, konkrétně rychlíkem Vindobona, který jezdil přes Prahu. Jeli jsme kamsi do ciziny a předtím jsme na Akademii vyfasovali pasy. Tehdy se pasy přidělovaly krátce před odjezdem do ciziny, takže my jsme pasy na mezinárodním oddělení Akademie věd vyfasovali jen pár hodin před odjezdem. Když jsme vyšli ven, říkám si - podíváme se do těch pasů a ejhle, patřily nějakým inženýrům. Šli jsme honem zpátky a úředníci na Akademii z toho byli pěkně vyjevení. Nakonec jsme pasy dostali v pořádku a mohli jsme vycestovat. Když jsme potom přišli na "Masaryčku" - Masarykovo nádraží, zeptali jsme se, kde stojí Vindobona na Berlín. Řekli nám, že je u třetího peronu. Protože jsem věděl, jak ten vlak má vypadat (s dětmi jsem často chodil se dívat do Senohrab na vláčky a tam ty Vindobony jezdily), našli jsme dovnitř. Uložili jsme kufry a jen jsme si sedli, už u té Vindobony nahodili motor. To se nám zdálo divné, protože měl ten vlak odjet až za půl hodiny. Naštěstí na vedlejší kolej přijela souprava, která zase vypadala jako Vindobona. Otevřeli jsme okénko a dohadovali se s někým z vedlejšího vlaku. Ptali jsme se ho kam jede, a on prohlásil, že do Berlína. Řekl jsem „Hoši, rychle odsud, Vindobona má už nahozený motor.“ Vyšli jsme honem ven a ptali se průvodčího, kam ten náš původní vlak jede. Odpověděl, že prý do Vídně... Honem jsme se přestěhovali do vlaku na druhou kolej a oddechli si. To nedorozumění vzniklo tak, že na nádraží stály vedle sebe dvě Vindobony, ale ta jedna na Vídeň měla hodinu zpoždění. Jen jsme se posadili, vedlejší vlak na Vídeň se už začal rozjíždět. Když jsme přijeli do Děčína, do vlaku našli celníci a pohraničníci. Najednou jsme slyšeli nějaké hádání a křik v češtině i němčině. Podívali jsme se z okýnka a viděli jsme, že pohraničníci vyváděli z vlaku nějakého člověka, asi to byl Rakušan. Myslel si, že jde o nějaké násilí. Nakonec se ukázalo, že on chtěl jet ne do Berlína, ale do Vídně a stalo se mu tedy to co nám, jenže opačně. A jelikož neznal trať nebo byl přiblblý, vůbec mu nepřišlo, že jede úplně jinou krajinou. Celníci ho nakonec s velkým hlukem a hádáním přesvědčili, že jede špatně.

Cestování

Na vojně ve Kbelích jsme měli na pěšárnu podporučíka, jmenoval se Mlynarovič . On byl ze Svobodovy armády, takže sloužil dál a byl odněkud od Malacek. My jsme s ním vycházeli vcelku velmi dobře. Občas, když mu dali dovolenou, odejel asi k rodině, v Malackách zkrátka přestupoval. Jednou se takhle vrátil po neděli k útvaru a byl hrozně potlučený, nic zlomeného neměl, ale byl samá modřina. My jsme se ho ptali, co mu kdo udělal a on nám řekl „Tomu byste nevěřili, ale já jsem vyskočil z rychlíku.“ Tomu jsme moc nevěřili a říkali jsme si, že to může udělat jenom blázen. Potom nám vyprávěl, jak se to stalo. Když jel jeho rychlík kolem Malacek, zpomalil tam a z vlaku vyhazovali za jízdy v pytlích poštu pro vojenské pohraniční útvary. Vlak jel tak pomalu, že se z něho dalo bez problémů za jízdy vyskočit. Ten den, kdy podporučík cestoval, byl však poštovní vagón úplně prázdný, žádná vojenská pošta tam nebyla, a tak vlak v Malackách vůbec nezpomalil. Podporučík vyskočil na nádraží v Malackách z normálně jedoucího rychlíku a pěkně se potloukl. Říkali jsme si, že z rychlíku může vyskočit jenom blbec nebo úplný blázen, takhle jsme toho podporučíka odsuzovali. Tehdy mě vůbec nenapadlo, že i já budu jednou vyskakovat z jedoucího rychlíku...

Byl jsem tehdy ještě na vojně, od té příhody podporučíka Mlynaroviče uplynul nějaký ten

měsíc. Dostal jsem nějakou dovolenou a byl jsem spolu s manželkou na návštěvě u jejich rodičů v Bratislavě. Zpátky jsme jezdili rychlíkem do Prahy, který odjížděl z Bratislavy někdy kolem osmé nebo deváté hodiny večer. Na nádraží jsme přišli o něco dřív, před perónem byla kontrola lístků (tehdy se ještě kontrolovaly lístky před vstupem na perón, to už se dnes nedělá) a my jsme se zeptali, kde stojí rychlík na Prahu. Ten ajznboňák říká „První perón, první kolej.“ Přišli jsme tam a skutečně tam stál rychlík. Jenomže jsme se s manželkou zapomněli podívat, na které straně má ten rychlík lokomotivu. Nastoupili jsme do kupé, uložili jsme kufry. V tom se začal ten rychlík rozjíždět, a to dokonce na druhou stranu. To s námi ještě nehlo, protože se nám už několikrát stalo, že s vlakem na nádraží šoupali sem a tam. Říkali jsme si, že s tím vlakem na nádraží asi pošupují sem a tam - to už se nám několikrát stalo. Jenže ten rychlík nabíral na rychlosti a tak jsme se zeptali cestujícího v kupé, kam ten vlak vlastně jede. Odvětil nám, že to jede do Budapešti. Najednou jsme se ocitli v té situaci jako kdysi podporučík Mlynarovič. Manželka byla nejrozhodnější, hned vyšla na chodbičku, vzala kufřík a vyskočila ven první. V Bratislavě je dlouhý perón a ona vyskočila ještě v době, kdy vlak ten perón míjel, takže se jí nic moc nestalo. Horší to bylo se mnou, já jsem se ještě dooblékal. Ten rychlík do Budapešti měl snad jenom tři vagóny, měl velmi rychlý rozjezd, a já jsem se proto rozmýšlel, zda mám vůbec vyskočit či ne. Nakonec jsem skočil, ale s kufrem v ruce. To byla velká blbost, kterou jsem udělal. Koleje se však zatáčely do oblouku a já jsem naštěstí vyskočil na vnější straně toho oblouku. Další štěstí jsem měl, že jsem po dopadu na zem stačil udělat asi tři kroky, takže jsem ten pád trochu zmírnil a zastavil jsem se až o nějakou výhybku. Spadl jsem na zem, kufřík mi vyletěl z ruky. V kalhotách jsem měl prodřenou díru, měl jsem natlučené koleno. Vstal jsem, chodit jsem mohl, a tak jsem se vydal pěšky k nádraží. Ani jsem nešel nikomu nadávat, i když nám ten chlap na nádraží zapomněl říci, že na té koleji, kam nás poslal, stojí ještě jeden rychlík směrem na Budapešť, který ale ještě neodjel. Přišel jsem zpátky na perón a za chvíli tam přišli bovali ten skutečný rychlík na Prahu.

Bylo zajímavé sledovat, jak se ta modřina na koleně v průběhu týdne mění. Nejdřív byla modročerná, pak zelená, nakonec zežloutla. Když jsem přijel zpátky ke svým spolutrpitelem na vojně, řekl jsem jim „Hoši, představte si, že jsem taky skočil z rychlíku.“ Uvědomil jsem si, že nejdřív člověk někoho odsoudí že je blbej, a pak to sám udělá taky ještě za horších podmínek....

Ve Vysokých Tatrách

Jednou jsme si vzali do hlavy, že provedeme nějaká měření na Lomnickém Štítu. Chtěl jsem tam při jasné obloze měřit termočlánkem jas oblohy, protože jsem měl jakési podezření, že po větších erupcích by mělo dojít k nějakým efektům spojeným s kondenzací či sublimací vodních par na jádrech. Tehdy to vypadalo jako bláznivina, ale v poslední době byly publikovány práce o tom, že se po velkých erupcích skutečně mění průzračnost oblohy; částice z erupcí mohou prolétnout přes stratosféru do troposféry a tam nějakým způsobem začnou fungovat jako kondenzační či sublimační jádra.

Na tento výzkum jsem si z tehdejšího Státního meteorologického ústavu, kde jsem byl tehdy ještě zaměstnan, vypůjčil termočlánek. Měření termočlánkem není dodnes žádná sranda, je to choulostivý přístroj, který při osvětlení produkuje slabé proudy a ty je třeba měřit galvanometrem. K měření bylo tehdy potřeba mít termočlánek zakrytý dvěma skleněnými kopulkami s ochranným štítem, k němu zařízení na malé montáži a vedení, v bedničce galvanometr.

Delší dobu jsme na hvězdárně na Skalnatém Plese čekali na příhodné počasí, které ne a ne přijít, na Lomnický Štít jsme se měli dopravit lanovkou. Trvalo to dlouho a tak jsme se jednou, při roztrhané oblačnosti, rozhodli na Lomnický Štít se vypravit. Šli jsme - se všemi přístroji, bágly a

tak - k lanovce, ale lanovkáři nám řekli „Nepremáva, nepremáva.“ Bylo špatné počasí a lanovka nejezdila. Tak jsme se na Lomnický Štít vydali pěšky. Udělali jsme ale tu blbost, že jsme vyšli až odpoledne. Počasí se ale začalo zhoršovat, objevila se hustá mlha a začalo drobně pršet. Za chvíli jsme byli úplně promoklí, začalo se stmívat, a tak jsme zatroubili k ústupu. Najednou jsme zjistili, že jsme na nějakém skalním hřebenu a tak jsme se vydali směrem dolů. Byla mlha, nemohli jsme se orientovat podle sluníčka ani podle hvězd, a tak se stalo, že jsme šli dolů, ale na druhou stranu. Žádná stezka tam nebyla a ukázalo se, že nejschůdnější cestou dolů je jít korytem jakéhosi potoka. Šli jsme mezi ostrými balvany v tom potoce a pokud se pamatuji, první tam upadl Boris Valníček, který zakopl, narazil si hlavu a začala mu téct krev. Za chvíli jsem spadl i já a také se mi podařilo přistát na nějakou ostrou hranu kamene, naboural jsem si holenní kost. A tak nám tekla krev oběma. V jedné chvíli se mlha rozplynula a my jsme před sebou uviděli cestu a na té cestě jsme spatřili telefonní tyč. Řekli jsme si „Ejhle, jsme v civilizaci, pod náma bude telefon.“ Samozřejmě jsme netušili, že jsme bloudili kdesi ve Studenovodské dolině, ale byli jsme na vrcholu štěstí, že jsme mohli jít normální tatranskou kamenitou cestou. Najednou se před námi objevila svítící chata, tlučeme na dveře. Přišla nám otevřít nějaká paní, podívala se na nás a než jsme stačili cokoliv říct, zeptala se nás „A kam jste se s tím letadlem zřítily?“ Ono se stávalo a stále se stává, že tam v Tatrách každou chvíli spadne nějaké letadlo a ona si myslela, že jsme do těch skal museli spadnout s nějakým letadlem. Potom jsme ji všechno vysvětlili, ona zavolala hned telefonem na Skalnaté Pleso a na Lomnický Štít, protože oni po nás už vyhlásili pátrání. Napojila nás tam bylinkovým čajem, dala nám nějaké suché košile a my jsme u ní na chatě přespali.

Když jsem potom Tatry znovu navštívil jako turista a procházel se kolem této Zamkovského chaty, podíval jsem se na druhé straně na Lomnický Štít a ty příkré stěny kolem. Nikdy bych nevěřil, že jsme tudy, a to dokonce v noci, mohli lézt. Mnoho let po této příhodě jsem se po nějakém semináři bavil s jedním hochem od horské služby, jeho zajímala astronomie a tak se toho semináře zúčastnil. Mluvili jsme spolu také o tom, že jsme sešli z Lomnického Štítu na druhou stranu do Zamkovského chaty a on nám řekl „To není možné, to vám nevěřím.“ Ani jsem se s ním nehádal, asi by bylo zbytečné mu to vymlouvat.

Za války

Ke konci války jsem už věděl, že jsem se doma nemohl zdržovat. Pracoval jsem v odboji ve spolupráci se třemi ilegálními organizacemi. Těm lidem nikdy netrvalo déle než asi dva roky, než si pro ně přišlo gestapo. Němci byli tak mazaní a chytří, že nikdo z odboje déle než asi ty dva roky nevydržel. Tehdy jsem byl zaměstnaný jako strojník - pomocný dělník u kompresoru v Českomoravské Kolben-Daněk. Jednou v noci, když jsem seřizoval vodní čerpadlo na chlazení kompresoru (ne že bych jim pomáhal aby to fungovalo, spíš naopak), najednou za mnou potichu přišel velmi solidní chlapík, který vůbec nevypadal jako obyčejný dělník, vypadal spíš jako úředník. Chvilí stál za mnou, já jsem vůbec netušil, že mě pozoruje. Najednou mi řekl „Prosím vás, dejte si na sebe pozor.“ Já jsem se ho dál na nic neptal, tušil jsem asi, o co jde. Tehdy jsem v ČKD také za německý prachy organizoval sabotáže a on mě asi přišel upozornit, že po mě jdou. Od té doby jsem věděl, že na sebe musím dávat pozor, nebo skončím v Pečkárně či v koncentráku, ale zase mi bylo jasné, že s tímhle musím počítat, když jsem se dal na odboj proti Němcům.

V té době mne přeložili do Slaného, protože tehdy byla továrna Českomoravská Kolben-Daněk rozbombardována a její pobočka byla právě ve Slaném. Pochopitelně jsem se obrátil na mé nadřízené vedoucí orgány v ilegální práci a jejich reakce byla „Ne, ty musíš zůstat tady v Praze, my s těmi lidmi tam nemáme styk a ani nevíme, s kým navázat kontakt“ (v té ilegální práci se vzájemně znali jen ti nejbližší, dva nebo tři). Tak jsem si řekl, že když mě tam přeložili, že to v tom Slaném

udělám tak, že tam přijedu, nechám se tam zapsat, avšak zmátnu je tím, že ještě ten den večer zmizím (a ovšem už nesmím být ani doma, protože moji adresu samozřejmě znali) . Oni se mi samozřejmě postarali o to kde budu spát, jak mám spát a u koho mám spát, potom mi opatřili i potravinové lístky, které jsem neměl a domů jsem nechodil ani na jídlo, u našich jsem se nemohl vůbec objevit. Takhle to fungovalo, tak jako u jiných stovek a tisíců jiných lidí, kteří pracovali v ilegalitě proti Němcům. Taky jsem ovšem počítal s tím, že za prvé: já jsem nenastoupil práci ve Slaném, sice jsem se tam hlásil, měli mě tam zapsaného, ale nikde jsem se tam v práci neobjevil. To byla jedna věc. Za druhé: ten chlap, co mě upozorňoval „Dejte si na sebe pozor,“ ten se o mě dozvěděl (možná proto, že napůl spolupracoval s Němci), že mají o mě zájem. Tak jsem si říkal, to je jasné, nesmím se objevit vůbec v blízkosti domova. Tohle jsem dodržel.

Jednou, když už se válka schylovala ke konci, tak mě někdo dohodil nějakou schůzku s lidmi ze Škodovky ve Smíchově, abych s nimi navázal styk a dohodli jsme se na akcích, které směřovaly nejen k sabotážím, ale i k revoluci. Ta schůzka se měla konat u Novoměstské věže u Karlova náměstí. Já jsem o těch některých věcech přemýšlel už dříve a říkal jsem si, že na všechny schůzky budu chodit dřív než byl daný čas, abych si obhlédl terén, abych zjistil, co se tam půl hodiny - hodinu předtím bude dít. Tohle mi nikdo neporadil, to jsem měl ze sebe (někteří lidé to dělali také, ale bylo jich málo a ostatní na to doplatili). Šel jsem tedy na Karlák, díval jsem se do výlohy Ottova nakladatelství u parku a pozoroval jsem, co se na tom místě mezi tou věží a Žitnou ulicí bude dít. Asi čtvrt nebo půl hodiny před touto schůzkou, kde se měl kontakt uskutečnit, přišel na to místo obyčejný český policajt (Němci si takové schůzky zorganizovali tak, že na ně zbuzerovali také českou policii, já nevím proč). To už mi bylo nápadné, že tam byl český policajt, který tam nikdy nestál. To už mi bylo divné. Potom tam přijel německý Mercedes, z něho vystoupil nějaký gestapák v šedém koženém plášti s typickým sklopeným kloboukem a ještě nějakí pomocníci. Říkal jsem si, „tak to je teda ono...“ S tím jsem však musel počítat, k tomu mohlo jednou dojít. A už jsem věděl, o co jde. Naštěstí se stalo to, že zástupci ze Škodovky, kteří tam měli přijít, se to nějak nedozvěděli, nějak to spojení nefungovalo (to jsem se ale dozvěděl až po válce), takže tím jediným zatčeným jsem měl být já. V té době, kdy Němci zatýkali lidi podobného typu a ražení (s nimi jsem se potom osobně setkal po válce) je hned poslali do Terezína a bez soudu je tam stříleli. Ten můj život by byl tehdy velmi krátký, protože tito lidé končili bez soudu tímhle způsobem v Terezíně. Tohle mě řekl hoch, kterého zatkli v Praze u železničního mostu zhruba ve stejných dnech a on se zachránil díky tomu, že jej v Terezíně uvěznili v nějaké kobce, kde někdo zemřel na tyfus a když šli pro něho, tak ho někdo ukryl v nějaké vedlejší kobce a oni odnesli k popravě toho mrtvého. To byly poslední dny, kdy Němci dokazovali co umějí a takhle si šli pro mě.

Když tam ti Němci čekali, přešel jsem před nimi křižovatku, jenže tehdy jsem ještě netušil, že mě vlastně neznají a tak jsem se je snažil ze sebe setrást. V Praze 2, v okolí Václaváku, jsem znal každý průchod, který znal málokdo. Já jsem to řešil tím způsobem, že jsem se za sebe ani nedíval, vlezl jsem do toho průchodu a tryskem jsem jej přeběhl ke druhému konci a věděl jsem, kam mám vlítnout do dalšího průchodu. Ze začátku, než jsem vlezl do prvního průchodu, jsem se trochu otočil a viděl jsem, že mne některý z těch pobočníků gestapa sleduje. Tak jsem si řekl, tohle musím zopakovat. A tak jsem to zopakoval tím způsobem, že do jednoho z těch průchodů, který byl klikatý, jsem pomalu vstoupil a potom jsem pokračoval tryskem. Předpokládal jsem, že oni za mnou nebudou rychle utíkat, aby se neprozradili. Po třech průchodech jsem vyběhl na Václavák do veřejného průchodu, kde bylo hodně lidí, a na křižovatce pod Muzeem jsem pro jistotu naskočil do jedoucí tramvaje. Pokud by byli Němci za mnou, tak by asi také naskočili do té tramvaje a došlo by možná ke střelbě, i takové případy byly. To by se mi moc nešikovalo, i když jsem pistoli měl. Takže jsem vletěl do té tramvaje (tehdy se ještě do tramvaje naskakovalo za jízdy, dnes by to nebylo možné), a sotva se ta tramvaj rozjela do kopečku, hned jsem vyskočil na druhé straně. Nikdo mě nesledoval, a tak jsem už byl trošičku klidnější. Můžu vám říci, že v těch letech jsem měl asi

ten největší životní strach. Nejenom při téhle situaci, kdy po mě doopravdy šli, ale i předtím, protože jsem věděl, co s těmi zatčenými lidmi v Pečkárně dělají, s tím člověk musel počítat a nevěděl, jak se při tom vyšetřování duševně zachová, co bude, jak ho tam budou mlátit.... Z toho jsem se dostal. Potom jsem měl náhradní ubytování, byt někde nad Trojským mostem nahoře nad dnešní fakultou. Tam jsem byl jen krátce, jen asi 3 - 4 dny, potom jsem měl nové ubytování, které už zařizovala ta další organizace. Výhoda toho bytu byla v tom, že měl separátní zadní východ přes zahradu na schody před tiskárnou Prometheus. Kdyby se něco stalo, tak jsem mohl prchnout zadním východem přes zahradu na tyto schody. To bylo také místo, kde poblíž byl zastřelen Heydrich. Hoch, který mě tam ubytoval, mi říkal, že sám v odboji není, ale že má tatínka v koncentráku a tak se chce Němcům pomstít.

Když už v Praze začala revoluce, to už jsem byl klidný a už jsem se nebál, i když právě v tu dobu jsem mohl přijít "o kejhák". Když jsme jednou na starém Žižkově přebíhali na jedno místo na východě Prahy do fabriky Heffa, kde jsme měli stanoviště, tak tam v té jedné ani ne moc dlouhé ulici stály barikády. Na kopci na Žižkově však byli utábořeni Němci a jakmile tam někoho uviděli, začali střílet. Z té naší skupiny jsem já probíhal poslední, přede mnou přeběhli asi tři, ale to už nás Němci zpozorovali a začali střílet. Naštěstí mne nezasáhli, ale to svištění kulek kolem uší si pamatuji dodnes. Když jsem doběhl na druhou stranu ke svým kamarádům, hned se mne ptali, jak na tom jsem, jestli jsem něco nedostal. Tak tohle bylo asi moje největší ohrožení. Ale v té době jsem se už nebál, víc strachu jsem měl z těch gestapáků během okupace.

Za tý Husákovy éry

Když to po 68. roce začalo, posílal jsem jim sprostý dopisy, kdy jsem vyjadřoval "svůj souhlas" se sovětskou okupací. I když jsem různé lidi nabádal, že není možné od téhle věci utéct a že je s tím třeba něco udělat, aby se toho nechopili blbí lidi, nakonec jsem to v roce 1969 v podstatě vzdal, vystoupil jsem ze strany a patřičně jsem to odůvodnil, napsal jsem na veškerý instituce proč a jak (poslal jsem to i na ústřední výbor strany, který měl tenkrát takovou moc jako vláda). Oni mě pořád někam zvali, a já jsem se na žádný pohovor nikdy nedostavil. Když jsem se jednou vrátil z mezinárodního sympozia COSPARu v Leningradě, našel jsem ve schránce dopis, že jsem se nedostavil na stranické pohovory a tak mne vylučují ze strany. S tím jsem počítal a také jsem věděl, co to v té nomenklatuře znamená být vyloučen ze strany. Samozřejmě jsem čekal, co se se mnou bude dít, a také se dělo.

Asi po dvou letech jsem dostal pozvánku na ústřední výbor strany k pohovoru na tzv. kontrolní komisi ÚV. To byl tehdy hlavní orgán, který tady mával se vším všudy. To ale bylo v době, kdy jsem už nebyl v Komunistické straně. V ten den, kdy mě pozvali, byl na Hluboké nějaký fyzikální seminář, kde jsem měl přednášet. Nechal jsem se dovézt autem na ústřední výbor, řidič tam měl na mě čekat s tím, že potom pojedeme na ten seminář. A tak se rozkřiklo, že jsem byl pozván na ústřední výbor strany. To věděl kde kdo a věděli to dokonce i fyzikové; jak se to ale dozvěděli nevím, já jsem se s tím nechlubil. Šel jsem tam, čekali na mě jacísi dva členové kontrolní komise ústředního výboru a začali se mnou pohovor v tom smyslu, jestli chci všechno to, co jsem řekl a napsal, odvolat. Já jsem řekl že nic neodvolám, že za tím vším stojím. Oni mě začali přesvědčovat, ale marně. Když neuspěli, předložili mi seznam toho, čím vším jsem se údajně provinil. Říkali mi, že ty jednotlivé body dokonce projednal ústřední výbor strany; to se stalo asi málo komu. Ten soudruh, který tomu předsedal mi znovu řekl, že mě, pokud vše neodvolám, vyloučí ze strany a já jsem řekl „No to se nenechá nic dělat.“ Pak mi začali číst ty důvody. Bylo tam šest bodů, které jsem si dlouho pamatoval, ale teď už si z nich pamatuju jen jediný, který ale stál zato: „Soudruhu, tady kontrolní komise ÚV došla k závěru, že jsi exponent maoismu

v Československu.“ Já jsem se začal smát a on mě hned napomenul, že to mám brát vážně, že prý je to mínění celé komise a rozhodoval o tom i ústřední výbor. Chtěl jsem po nich, aby mi ty důvody dali písemně, ale to prý nemohou. Takže nic jsem samozřejmě neodvolal; ani mé kritiky které se týkaly okupace, ale i politiky ÚV. Tak jsem se s nimi rozloučil. Míla - řidič na mě už čekal a tak jsme jeli na ten seminář do Hluboké. Zajímavé bylo, že jednání semináře bylo přerušeno a všichni čekali na mě, až se vrátím. Chtěli vědět, jak jednání na ústředním výboru dopadlo. Já jsem jim to řekl a seminář mohl pokračovat.

Večer jsme přijeli do Ondřejova a já jsem si řekl, že když už jsem tím exponentem maoismu v Československu, tak bych si měl alespoň přečíst tu červenou Maovu knížku. Ptal jsem se tedy kolegů, jestli někdo tu knížku nemá a oni říkali „Jó, běž do dílny, tam je dělnická třída, oni tam tu knížku mají, oni ti ji rádi půjčí.“ Šel jsem do dílny a říkám „Hoši, tak já jsem vlastně váš šéf, já jsem exponent maoismu v celém Československu, a tak bych si potřeboval vypůjčit tu červenou knížku.“ Oni ji měli a hned mi ji půjčili; ona byla překládána do mnoha jazyků a dokonce vyšla i v češtině. Začal jsem ji skutečně číst, přečetl jsem z ní asi tři listy a už jsem věděl, o co jde (to jsem konečně věděl už i z amerického rozhlasu z Washingtonu). Neříkám, že to bylo z jejich hlediska úplně blbý, mě to ale prostě nesešlo, dočíst jsem to nemohl a tak jsem tu knížku vrátil.

Na Ondřejově jsem byl potom zaměstnán jen přechodně, každý měsíc jsem dostával novou smlouvu a tam musel být vždy nový posudek, aby mě mohli zaměstnat na další měsíc. Jednou jsem nedostal nic, a tak jsem byl asi čtvrt roku nezaměstnaný. Důsledky tohoto stavu, tedy přechodného zaměstnání byly ty, že podle nějakého paragrafu z Akademie měli takoví lidé velmi ubohý plat, já jsem měl v Ondřejově řadu a řadu let jeden z nejnižších platů (a to i přesto, že jsem měl velký počet publikovaných prací a s často velkými ohlasy) a byl jsem vlastně rád, že jsem vůbec mohl dělat vědu. Počítal jsem s tím, že půjdu dělat do ondřejovských lesů dřevorubce.

Snaha některých politických vyšších orgánů, tlumočená mi ovšem vedoucími pracovníky astronomického ústavu, mi také nařídila přerušit styky a spolupráci s mými slovenskými kolegy. Jeden z představitelů našeho ústavu (nebudu ho jmenovat, nechci nikoho špinit) si mě zavola k sobě a oznámil mi, že mi Astronomický ústav už nebude platit služební cesty na Slovensko. To byla legrace, já jsem mu odvětil velmi stručně: „V posledních letech, kdy jsem jezdil na Slovensko, mi všechny tyto služební cesty hradili Slováci, ústav ani jednu.“ A odešel jsem.

Bioklimatologie

Profesor Lauter, který byl ředitelem jakéhosi ústavu na akademii v Berlíně ve východním Německu, kdysi navštívil s doktorem Mrázkem Ladovou jaskyni v Dobšinné na Slovensku a zaujala jej ta velká stěna s jemnými vyhlazenými vrstvičkami, myslím že se tomu říká Ruffiniho koridor. Navrhl, že by bylo zajímavé tu stěnu prozkoumat a proměřit a hledat tam nějaká kolísání klimatu. Já jsem už věděl, o co jde, protože už když mi tohle dr. Mrázek řekl jako jakýsi podnět, jsem tu jeskyni znal, protože jsem ji s kolegou Korejsem těsně po válce navštívil. (Na Slovensko nás tehdy pozvala jedna kolegyně, jejíž manžel byl lékař a léčil tuberkulózu ve Vyšných Hágách.) My jsme tehdy šli přes ty cikánské vesnice, přes Mižany a Slovenský ráj pěšky a tam, kam jsme došli, jsme také přespali ve spacákách, často za dosti krutých podmínek. Pamatuji se, že jsme jednou takhle spali na jednom prudkém svahu a měli jsme dost práce s tím nalézt nějaké místo, které by nás zachycovalo před pádem dolů. Takhle jsme došli až do té Ladové jaskyně, o které Korejs věděl ještě dříve než já, a šli jsme ji "omrknout". Zrovna když jsme tam přišli, u vchodu do jeskyně cvičili naši reprezentanti v krasobruslení, protože to bylo tehdy po válce jediné místo u nás, kde byl led a kde se dalo bruslit.

Když se objevil ten nápad, že bychom v té jeskyni mohli i něco změřit, už jsem věděl, o co jde. A tak jsem s tím nápadem (který ale nebyl můj) seznámil tehdejšího vedoucího hvězdárny v Žilině, který byl navíc alpinista a lezl po horách. Řekl, že je to dobrý nápad a všechno zorganizuje a zajistí. On to - ještě s jedním svým kolegou, který byl tehdy zaměstnán na hvězdárně - opravdu zajistil a tak jsme se vypravili s primitivním náčiním měřit ty vrstvičky. Ředitel té jeskyně byl restaurátér a měl tam také zajišťovat provoz té jeskyně, v létě vybírat vstupné od lidí a tak. My jsme tam však byli v době zimy, v té jeho restauraci byl mráz, minus 10 - 15 stupňů, protože tam netopil. My jsme tam spali naštěstí pod silnými teplými peřinami, takže nám zima ani nebyla a vcelku jsme to dobře přečkali. A to také díky koňaku, který jsme tam měli. Přiznám se, že jsem ten alkohol ani moc necítil, protože ta zima minus 15 stupňů to vyrovnala.

Další den nás tam ředitel té jeskyně uvedl. Nahoře u toho jezírka byla spousta nových jističů a automatů, kde se světlo zapínalo pro jednotlivé části jeskyně. Tak jsme zahájili vědecké výzkumy a začali jsme měřit.

Utekl první den, vše probíhalo v pořádku. Měli jsme sebou dobré vybavení, protože Šrobár byl zkušený alpinista, ale neměli jsme sebou žádné baterky na svícení, ani sirky. Najednou to nahoře cvaklo, prásklo, všechny jističe vypadly a my jsme byli úplně potmě, nastala absolutní tma a my jsme najednou vůbec nevěděli, jak se dostaneme zpátky. A tak nám nezbylo nic jiného, než lézt odtamtud po čtyřech nahoru, a to jsme ještě lezli špatným směrem, místy, kde se odlupoval a padal strop, jak jsme potom zjistili dodatečně, a my jsme si říkali „Ježíšmarjá, kde jsme to vlastně lezli...“

Takže tohle je příhoda z oboru vědy - bioklimatologie, kde jsme měli zkoumat kolísání podnebí a zjistili jsme, že skutečně ty vrstvičky kolísají v dlouhodobém rytmu kolem 80 - 90 ti let za předpokladu, že jedna vrstvička (každá je různě zbarvená) znamená jednu sezónu, což je však také otevřená otázka. Tyhle vrstvičky jsme měřili každý den měřítkem vrstvičku po vrstvičce a byly jsme z toho často úplně zblblý. Navíc nám ten pobyt v jeskyni vůbec nedělal dobře, byl tam špatný vzduch, možná moc kysličníku uhličitého, a my jsme byli unavení nejen z té práce, ale i z toho blbého vzduchu. Měli jsme také snahu, aby tam Šrobár dodatečně z těch vrstviček něco vydlabal, třeba nějakého zamrzlého netopýra nebo cokoliv z uhlíku, abychom mohli určit stáří. K tomu však dodnes nedošlo, i když taková laboratoř v Bratislavě byla, a tak jsme jen zjistili, že to kolísalo, ale ne kdy, ve které době se ta celá zeď vytvořila.

Gornaja stancija

Ted' jedna příhoda z dob, kdy fungovala koronální stanice pro sluneční výzkum ale i výzkum Měsíce. Říkalo se jí Gornaja stancija a patřila pod Pulkovskou hvězdárnu v tehdejší Leningradě a jejím šéfem byl profesor Gněvyšev. V té době jsem byl na Kavkaze na nějakém semináři a Gněvyšev mne pozval přímo k sobě na Gornuju stanciju, že společně uděláme nějakou práci. Já jsem měl nápad zpracovat jejich měření intenzit koróny během celého jednoho slunečního cyklu. Ten hlavní nápad spočíval v tom (to do té doby ještě nikdo neudělal), že jsem chtěl ta měření udělat poziční, šířkově délková, a udělat z toho mapu izofot a do ní zanést mapu pozic protonových erupcí, jejichž katalog jsem já už měl připraven. Chtěl jsem sledovat jak to vypadá s korónou nad erupcemi, které jsou blízko slunečního okraje. Z katalogu jsem tedy vybral jen ty erupce, které jsou blízko západního nebo východního okraje, které byly spojeny s výronem částic. S jedním ruským kolegou (na jméno si nevzpomínám, ale později se snad stal i ředitelem Pulkova) jsme dělali fotometrické výškové řezy - od kraje disku do výšky. Tohle nedělal Gněvyšev ani nikdo jiný a nám nezbyvalo nic jiného, než jejich snímky koróny vyhodnocovat a zjišťovat výškovou situaci.

Díky tomu, že jsem u Gněvyševa takhle vědecky působil, musel jsem se také zapojit do práce pro potřebu tehdejší observatoře nějakým fyzickým způsobem, to znamená mimo vědu. V té

době se dostavoval pavilon, který patřil Pulkovské hvězdárně a měli tam pracovat nějakí vědci v oboru výzkumu Měsíce, kráterů a tak podobně. Na té stavbě občas pracoval nějaký zedník, občas tam přijel někdo z Kislovodska na kontrolu - stavební dozor, ale někdy tam zase nebyl vůbec nikdo. Gněvyšev za mnou jednou přišel a povídá „Hele, nemohl bys nám v tom také nějak pomoci?“ Řekl jsem - „Já tady s tím (nevím jak se jmenoval) fotometruju, někdy chodím tady po Kavkaze, dělám navigaci podle štěkotu psů (i to by byl myslím zajímavý příběh), a tak já vám pomůžu.“ Oni měli k dispozici přímo na observatoři nákladní auto i osobní auto a řekli mi „Ty tady budeš jezdit s tím šoférem dolů do téhle doliny a tam jsou hromady písku a šterku po zlatokopech, kteří zde kdysi hledali zlato. Vy ty hromady budete nakládat na auto a přivezete je zpátky na Gornuju Stanciju.“ Takhle jsem jezdil i několikrát za den jako nakladač písku; občas jsme při té cestě potkali velblouda, který asi utekl někomu z těch chatrčí dole. Velbloud na Kavkaze! Z Kislovodsku tam občas přivezli také cihly. Jednou se mně zeptali, jestli jsem něco někdy stavěl. Já jsem řekl že ne, ale že jsem se jako kluk díval na zedníky, jak ořukávají cihly, míchají maltu a staví. Gněvyšev byl se vším hned hotový a tak mi řekl: „No výborně, ty máš určitě znalosti jak se to dělá.“ A tak jsem tam dokonce začal stavět jednu zeď toho pavilonu - laboratoře pro výzkum Měsíce. Takže jsem tady fungoval jako nakladač písku i jako zedník.

Navigace podle štěkotu psů na Kavkaze

Tam, kde jsem byl u Gněvyševa ubytován, jsem měl dvě okna. Z jednoho byl přímo výhled na Elbrus. Ty všechny barvy, které se vystřídaly při východu a západu Slunce na horách byly neuvěřitelné, zvláště v době, kdy byla jinovatka. Jednou večer jsem si vyšel na podvečerní procházku do okolí Gornoj Stanciji a pozoroval jsem okolní přírodu. Zrovna zapadalo Slunce a stíny jednotlivých okolních hor se promítaly do míst kudy jsem šel - byl jsem unešený, nikdy nic takového jsem nezažil, a to ani v Tatrách, a to jsem spal i na Lomnickém Štítu. Na zemi byl slabě napadlý sníh, bylo krásně jasno, a když jsem šel přes údolíčko asi dva kilometry od Gornoj Stanciji, na zemi se promítaly stíny hor a začalo se ochlazovat. Najednou se začaly tvořit chuchvalce mlhy a já jsem byl zrovna v místech, kde nebyl jediný záchytný bod v terénu, podle kterého bych se orientoval. Byl jsem na nějaké náhorní planině (mimoходом: nedaleko byl ústav, ve kterém kdysi pracoval za Stalina popravený botanik Vavilov, z toho ústavu zbyly jen meze). Z toho mírného zamlžení a srandovnic chuchvalců se vytvořila tak hustá mlha, že bylo vidět opravdu jen, jak se říká, na krok. V prvním okamžiku jsem z toho byl trochu vystrašený, protože jsem kolem sebe neviděl vůbec nic. Říkal jsem si „Musím honem zpátky, jedním směrem, však někam přijdu.“ Jenomže tam "někam přijdu" není jako u nás, tam byla jen Gornaja stancija a vedle ní, asi 500 metrů, meteorologická stanice, kde měli psa. Ten pes tam štěkal, zvláště když tam chodili kolem lišky. O tom, že tam ten pes celý den poštěkává, jsem věděl, ale netušil jsem, že mi bude dobrý na nějakou navigaci. Začínala noc, v té mlze jsem stále neviděl vůbec nic a tak mě napadlo, že budu toho pejska poslouchat a tak se dostanu zpátky. Takže vidíte, že - kromě jiných navigačních metod - existuje také navigace podle štěkotu psa.

Doly v Jílovém

Jednou jsem navštívil staré zlaté doly v Jílovém. Poučovali nás, jak se tam to zlato těžilo, říkali mi něco o historii těchto dolů a to proto že věděli, že se zajímám o geologii a mineralogii. Ty doly tam kdysi fungovaly a snad se uvažuje o tom, že se znovu otevřou. Zkrátka a dobře, oni stále nemohli sehnat osobní kabinu, a tak mne nakonec strčili do té nákladní. Když ti pracovníci kolem

zjistili, že jede nákladní kabina směrem dolů, hned měli zájem také sjet dolů a seběhli se ke mně. V té nevelké nákladní kabině jsme nakonec byli napěchováni tak, že jsem ani nemohl dát ruce nahoru. Jedeme dolů, náhle čoud a smrad - někde něco v té kabině začalo hořet. A najednou jsem zjistil, že to vlastně hořím já. Ono to vlastně bylo všechno proti předpisům, v té nákladní kabině se osoby vůbec neměly vozit, navíc to bylo tak přeplněné, že tam nešlo ani pořádně hasit. Naštěstí mne někdo, kdo byl na kraji kabinky, hned začal plácát, ten oheň naštěstí uhasil a nic se mi nestalo a pak už to byla sranda.

V těch dolech mě provázal jeden speciální průzkumář - geolog, který mi ukazoval chodby, kde jezdily mašinky, staré doly, které byly už skoro zatopené. Místa jsme se plazili po břiše, někde byly propadlé schůdky, místa padaly stropy a tak. Tohle mne bavilo, byli jsme tam několik hodin a mám odsud i nějaké pěkné kameny. Potom jsme přijeli domů, vyspal jsem se a druhý den ráno jsem se chtěl postavit na nohy a odejít. A řeknu vám, ono to nešlo. Říkal jsem manželce „tak, a teď jsem úplně ochrnutý.“ Sotva jsem se postavil na nohy, nemohl jsem chodit. To bylo z té námahy, v těch dolech jsem se svými svaly provedl něco, na co nebyly zvyklé. O tom mi říkali i kamarádi co jezdili dlouhé túry na kole, ti na tu námahu také nebyli zvyklí, jezdili jen sem tam po vesnici, a druhý den se také nemohli postavit na nohy. Takže už jsem věděl, že to se mnou nic vážného nebude a že to je jen z únavy.

Filozofie

Přišel jsem na to, že poznatky z minulých dob, z indické a hlavně řecké filozofie ale i z těch moderních (Hegel, Marx atd.) říkají, že v každém procesu nebo jevu můžeme objevit dvě dialektické stránky, které nám budou ku prospěchu při pochopení té podstaty věci. Není proces, který by se tímhle principem nedal vyložit a možná, ale to teď nevím určitě, jsou některé ty principy přímo zabudované ve vlastní podstatě toho jevu. Podívejte se třeba do fyziky: některé částice se chovají jako částice nebo jako vlna. To je typický příklad dialektiky z oboru fyziky. Nebo: jakákoliv částicová hmota a její jakékoliv pole kolem. To je také klasický příklad z dialektiky. Nebo si vezměte lidskou společnost - dobro a zlo. Ke každé věci, která existuje, můžete vždycky nalézt protiklad a pokud budete tenhle pohled akceptovat, lépe pochopíte samotnou podstatu té věci. Doteď je mi nejasné, jestli tahle věc, třeba ta částice a pole kolem sebe, jestli to přímo jako podmiňuje vůbec tu věc samotnou, ale my ji tak zatím prostě chápeme, všechny ty pokusy nám tohle dávají, že ta částice kolem sebe pole prostě má a naopak a je dnes dokázané třeba že některé ty vlnové procesy se dají přeměnit do částicových a naopak. Takže to je vlastnost podstaty světa, dění, hmoty - zkrátka všeho. Takže to jsme trochu zabrousili do filozofie. Tu dialektiku nepěstoval ani tak Marx, jako spíše Hegel, a také řečtí materialisté i idealisté - i jim tam dialektika vládla. Vezměte si také indickou anebo čínskou filozofii s ženským a mužským principem. To je stále o tomtěž.

A teď pokud jde o můj vztah k vnějšímu světu. Dlouho jsem byl spíš optimista, ale ten optimismus mne - vzhledem k tomu, co se ve světě děje - pomalu opouští a spíš se ze mě stává něco jako pesimista. Samozřejmě že pokud někdo něco dělá v prospěch dobra, jsem ochoten ho samozřejmě podporovat. Ale málo platné, ten protiklad k tomu dobru, tedy zlo, tady existuje. Nevím jak to zlo odstranit, ono se to snad ale ani odstranit nedá, protože už podle starých Řeků tvoří tyto dva protiklady jednotu a musí oba existovat. Takže když někdo řekne „To je dobrý,“ tím už vlastně říká, že vedle toho dobrého existuje i něco co dobré není. Tohle existuje v jakémkoliv rozdělení; ve všem najdete i tu protikladnou stránku a to je vlastně princip dialektiky. Já jsem o tom přečetl dost věcí a můžu říci, že ten princip dialektiky, se kterým se někdo setkal například v hodinách filozofie nebo na gymnáziu, to vůbec nebyl vynález komunistů. Filozofie, která za něco stála v průběhu tisíců let, s tou dialektikou musela počítat.

Dnes se kolikrát rozlišuje jedno náboženství nebo náboženství mnoha směrů a na druhé straně ideologie. O tom náboženství jsem toho také hodně prostudoval, mám tu třeba Nový zákon, který jsem přečetl asi třikrát. Podle mne je ale jakékoliv náboženství zároveň ideologie, neboť vždy řeší názor na svět, na život, jeho vznik či trvání. Každá ideologie (pokud to ovšem není ideologie nějakých šílenců) vykládá totéž, po svém. Takže marxismus byl také svým způsobem náboženství. Někteří lidé se to snaží rozdělovat, ale je to zbytečné a nejde to. Rasismus, Hitler a spol, to nejde zařadit do žádného ideologického systému, muselo by se to nazvat nějak jinak..... Tak tohle je můj odkaz z filozofické branže, když už jsem ji studoval.

A na závěr člověk

Někdo by si mohl vykládat, že člověk se svými demokratickými idejemi je poměrně velmi samostatným, leccos si může vykládat a vytvářet systém, život, strukturu života, že není ničím omezován a limitován. Že má svobodné myšlení a svobodu rozhodování. Tohle je myslím taky omyl. Člověk je - z celkového náhledu - myslím naopak velmi limitován. I my dva jsme velmi omezeni vším možným kolem nás, celou přírodou, celým, i naším, vývojem. Tenhle vývoj je nejen vývoj historie člověka, ale i tohoto rozporu soužití lidí s přírodou. Čili z hlediska filozofie je názor o člověku, který je nadmíru svobodný a ničím nelimitovaný, blbost. Jsme tady trpěni přírodou a my s ní musíme žít v souladu tak, abychom ji co nejméně ubližovali. To bych chtěl říct na konec.